

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9

ÜNİTE	TİYATRO
KONU	- Tiyatro ve Tiyatro Türleri - Tiyatronun Yapı Unsurları - Temel Tiyatro Terimleri - Zarf

DERSLER CEPTE 6. SAYI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni
Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü
Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi
Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Dizgi - Tasarım Ekibi
Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

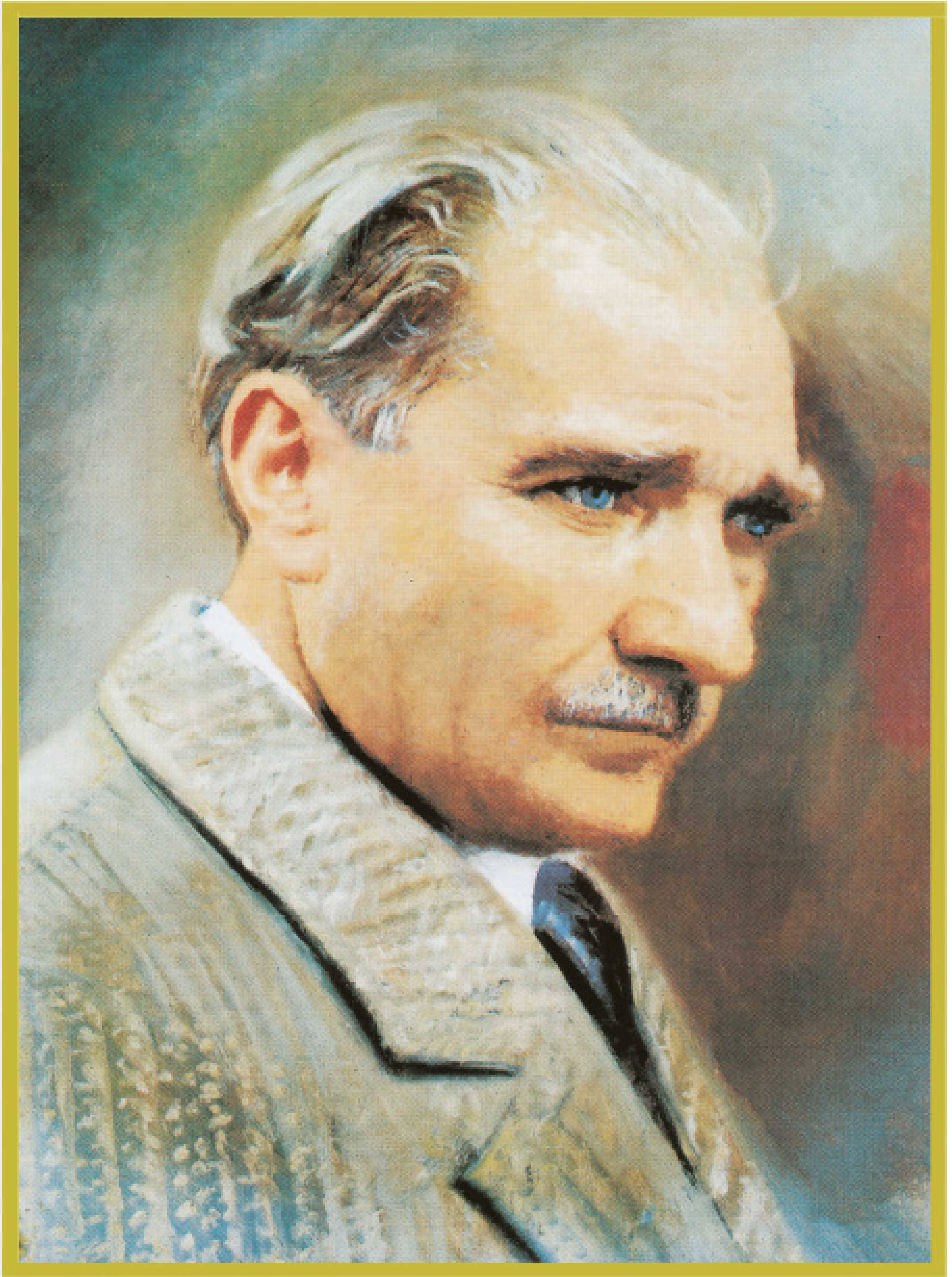
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında "Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım" gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardımcıkaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

Neler Öğreneceğiz?

- TİYATRO VE TİYATRO TÜRLERİ
- TİYATRONUN YAPI UNSURLARI
- TEMEL TİYATRO TERİMLERİ
- ZARF

Bu sayıda göstermeye dayalı metin türü olan tiyatro hakkında bilgilere ulaşabilirsiniz. Tiyatronun tanımını, özelliklerini, türlerini, yapı unsurlarını ve tiyatroyla ilgili terimleri bu sayımızda bulabilirsiniz. Dil bilgisi konusunda zarflarla ilgili bilgilere ve sorulara yer verilmiştir.

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR MASAL-FABL ROMAN TİYATRO BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ MEKTUP-E-POSTA GÜNLÜK-BLOG	SÖZCÜK TÜRLERİ	-	4	-	1	1	6
		YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	10
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	10
		SES OLAYLARI	1	1	-	1	-	3
		SÖZCÜKTE YAPI	2	2	1	-	1	6
								36

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYAT	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYAT VE BİLİM	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
		METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	HİKÂYE	-	1	-	-	-	1
		HİKÂYE TÜRLERİ	-	-	-	1	-	1
		ANLATIM BİÇİMLERİ	-	-	-	-	-	-
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	1	1	-	-	2
	ŞİİR	ŞİİR BİLGİSİ	3	4	2	3	1	13
	MASAL-FABL	MASAL	-	1	-	1	-	2
		FABL	-	-	-	-	-	-
	ROMAN	ROMAN	-	-	-	-	-	-
		ROMANIN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	-
		ROMANIN HİKÂYEDEN AYRILAN YÖNLERİ	-	-	-	-	-	-
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	-	-	-	-	-
	TİYATRO	TİYATRO	-	-	-	-	-	-
		TİYATRONUN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	-
		TEMEL TİYATRONUN TERİMLERİ	-	-	-	-	-	-
	BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ	BİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	-
		OTOBİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	-
	MEKTUP-E-POSTA	MEKTUP	-	-	-	-	-	-
		MEKTUP TÜRLERİ	-	-	-	-	-	-
		ÖZEL MEKTUP İLE EDEBÎ MEKTUP ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR E-POSTA	-	-	-	-	-	-
	GÜNLÜK-BLOG	GÜNLÜK	-	-	-	-	-	-
		BLOG	-	-	-	-	-	-
								19

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

TİYATRO

- Sahnede canlandırılmak üzere yazılmış eserlere tiyatro eseri denir.
- Tiyatro, Antik Yunan'da bağ bozumu tanrısı Dionysos adına yapılan törenlere dayanmaktadır.
- Tiyatro sözcüğünün kökeni Yunanca "theatron" kelimesidir.
- Tiyatro oyunu perdeler ve sahnelerden oluşur.
- Klasik tiyatro serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur. Modern tiyatroda bu bölümlere yer verilmeyebilir.
- Olay örgüsüne dramatik örgü denir.
- Anlatım karşılıklı konuşmalar şeklindedir, betimlemeler ve oyuncuların hareketleri yay ayraç içinde verilir.
- Yaşamdaki çatışmaları sergiler. Bu çatışmalar; zengin-yoksul, iyi-kötü, birey-toplum vb. olabilir.
- Türk edebiyatında modern tiyatro türü Tanzimat Dönemi'nde başlar.
- Tanzimat öncesi geleneksel Türk tiyatrosu bu türü karşılamaktadır. Geleneksel Türk tiyatrosu; doğaçlamaya dayanan Karagöz, orta oyunu, meddah, kukla oyunu ve köy seyirlik oyunundan oluşur.
- Batılı anlamda ilk Türk tiyatrosu Şinâsi'nin yazdığı *Şair Evlenmesi*'dir.
- Tanzimat Dönemi'nde Ahmet Vefik Paşa'nın Moliére'den yaptığı uyarlamalar bulunmaktadır.

MODERN TİYATRO TÜRLERİ

TRAGEDYA (TRAJEDİ)	KOMEDYA (KOMEDİ)	DRAM
Konusunu tarihten ya da mitolojiden alır.	Konusunu günlük hayattan alır.	Konusunu tarihten ya da günlük hayattan alır.
Üç birlik kuralına uyulur.	Üç birlik kuralına uyulur.	Üç birlik kuralına uyulmaz.
Beş perdeden oluşur.	Perde sayısı değişebilir.	Perde sayısı değişebilir.
Sanatlı bir dil ve soylu bir üslup kullanılır.	Günlük, kaba ve argo sözlere de yer veren bir dil kullanılır.	Kahramanlar temsil ettikleri çevrenin diliyle konuşur.
Kahramanları; soylular, krallar, tanrılar ve olağanüstü kişilerdir.	Kahramanlar halkın içinden kişilerdir.	Kahramanları, hayatın her kesiminden kişilerdir.
Korku, heyecan, acıma duyguları uyandırarak insan ruhunu arındırmayı amaçlar.	Seyirciyi güldürürken düşündürmeyi ve eğitmeyi amaçlar.	Hayatın hem acıklı hem de gülünç yönlerini sahnede göstermeyi amaçlar.
Koro vardır.	Koro vardır.	Koro yoktur.
Kaba ve çirkin sahneler, seyirciye gösterilmez.	Kaba ve çirkin sahnelere yer verilebilir.	Kaba ve çirkin sahnelere yer verilebilir.
Nazım olarak yazılır.	Nazım olarak yazılır ancak 17. yüzyılda nesir olarak da yazılmıştır.	Nazım veya nesir olarak yazılabilir.
	Karakter, entrika ve töre komedisi gibi türleri vardır.	Melodram ve feeri gibi türleri vardır.
Eurupides, Corneille, Racine'in bu türde eserleri vardır.	Aristohanes, Moliere'in bu türde eserleri vardır.	Victor Hugo, Shakespeare'in bu türde eserleri vardır.

Kritik Bilgi

Üç birlik kuralı: Yer, zaman ve olay birliğidir. Oyunun bir yerde, aynı dekorla oynanması, olayın bir günlük zaman dilimi içinde geçmesidir.

TİYATRONUN YAPI UNSURLARI

Dramatik örgü	Tiyatrodaki olay örgüsüdür. Tiyatro eserlerinin kurgusundaki olay ve duygu aktarımı için kullanılır.
Kişi / Kişiler	Tiyatroda çatışmayı okuyucu ya da izleyiciye ulaştıran temel unsurdur. Tip ve karakterler toplumsal, fiziksel ve psikolojik özellikleriyle yansıtılır.
Zaman	Olayların başlangıcı ve bitişidir. Tiyatrolarda zamanın kronolojik sıralanması zorunlu değildir.
Mekân (Yer)	Olayların geçtiği çevredir. Mekân betimlemesi eserde yay ayraç içinde verilir.
Çatışma	Olay örgüsünün gelişmesinde basamakları ortaya çıkaran kişiler arasındaki iç ve dış çatışmalardır. Çatışmalar sayesinde olaylar anlaşılır ve kişileri tanınır. Seyirciye verilmek istenen mesaj çatışmalar çerçevesinde verilir. Kişiler arasındaki sosyal seviye, ekonomik koşullar, karakter, eğitim ve kültür gibi unsurlardaki farklılıklar çatışmayı ortaya çıkarır.

TEMEL TİYATRO TERİMLERİ

Adaptasyon	**Bir eseri çevrildiği dilin, konuşulduğu toplumun yaşayışına, inançlarına uydurma, uyarlama.**
Aksesuar	Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.
Aktör	Erkek tiyatro sanatçısı.
Aktris	Kadın tiyatro sanatçısı.
Akustik	Tiyatro, konser salonu gibi yerlerde seslerin bozulmamasını sağlayan ses teknolojisi.
Dekor	Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. ögelerin bütünü.
Diyalog	Oyundaki iki ya da daha çok kişinin konuşması.
Doğaçlama	Yazılı bir metne bağlı kalmadan içe doğduğu gibi oynama ve konuşma.
Figüran	Genellikle tiyatro ve sinemada, konuşması olmayan veya konuşması çok az olan rollere çıkan kimse.
Jest	Rol gereği yapılan el, kol ve beden hareketleri.
Kostüm	Oyunda rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.
Kulis	Sahnenin gerisinde ve yanlarında bulunan bölüm.
Makyaj	Oyuncunun rolüne uygun olarak yüze şekil verme, yüzü boyama işlemi.
Mimik	Duygu ve düşünceleri yüz ifadeleri ile yansıtma.
Monolog	Bir oyunda, kişilerden birinin kendi kendine yaptığı konuşma.
Pandomim	Sözsüz oyun.
Perde	1. Bir tiyatro eserinin büyük bölümlerinden her biri. 2. Sahneyi seyirciye açan ve kapatan kumaş parçası.
Piyes	Oyun.
Prömiyer	İlk gösteri.
Rejisör	Sinema ve tiyatroda, eserin sahneleninceye veya seyirci önüne çıkıncaya kadar geçirdiği her anı yöneten kişi, yönetmen.
Replik	Oyuncunun, sözü karşısındakine bırakırken söyleyeceği son söz.
Rol	Bir kişiliği canlandıran oyuncunun söylemesi ve yapması gereken hareketlerin genel adı.
Sahne	1. İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer. 2. Bir oyun veya filmin başlıca bölümlerinden her biri.
Senaryo	Tiyatroda yazılı metin.
Suflör	Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan erkek.
Suflöz	Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan kadın.
Temsil	Oyun.
Tirat	Bir tiyatro oyununda oyuncuların bir defada söylediği parça.
Tuluat	Bir metne dayanmadan, doğaçlamaya dayalı oyun.

Bir Örnek de Sen Ver

Konusu, doğayı korumaya kararlı bir kişinin mücadelesi; zamanı, bir ilkbahar sabahı; mekânı, orman; kişileri, lise öğrencileri olan bir kısa bir tiyatro diyaloğu yazınız.

Dersi İzleyelim

Tiyatronun Tarihsel Gelişimi, Tiyatro Çeşitleri, Tiyatro Terimleri

…Ve Değirmen Dönerdi

SERAP — ... Ve değirmen dönerdi. Bir vantilatör gibi. Onun ümit dolu sesi ile uyuyakalırdım bu sedirde. Bilirim ki çiçekler, ağaçlar, renkler, şekiller şimdi, dışarıda, kararsızlık içindedirler. Heyecanla günü beklemektedirler. Bilirdim ki ben uyurken büyük bir şeyler olacak. Değirmen eski şekilleri, düzenleri...

KÜŞAT — ... simetrileri.

SERAP — ... gecenin içinden rüzgârı ile söküp götürecek. Ve onun süpürüp açtığı boşluğa sabah bambaşka, apayrı, yepyeni bir görünüş getirecek...

KÜŞAT — Tıpkı perde arasında dekor değişir gibi.

SERAP — Tanyeri ağarınca heyecandan gözlerimi açamazdım. Şuurum uyanık, gözlerim kapalı, bir müddet daha umardım, umardım, umardım. Bir de gözümü açıp bakardım ki...

KÜŞAT — ... tarhlar yine öyle sınırlı, cetvelle çizilmiş gibi.

SERAP — ... selviler yine ordu düzeninde dizilmiş.

KÜŞAT — Bir damla deniz mavisi yok. Bir damla gök mavisi. Her taraf o iç bayıltıcı bezdirici yeşil.

SERAP — Ve sarmaşıklı köşk bodur boyu ile bir kaplumbağa gibi... (...)

KÜŞAT — Ve (...) hayat yeni baştan başlardı.

SERAP — Ve değirmen dönerdi.

KÜŞAT — Bir vantilatör gibi.

Haldun Taner, *...Ve Değirmen Dönerdi - Lütfen Dokunmayın*

Aşağıdaki soruları Haldun Taner'in *...Ve Değirmen Dönerdi* **adlı eserinden alınan parçaya göre cevaplayınız.**

1. Diyaloglardan hareketle çatışmayı belirleyiniz.

....
....
....
....
....
....

2. Kişilerden ve konusundan hareketle tiyatro türünü belirleyiniz.

....
....
....
....
....
....

1. Bir oyunun seyirci ile buluştuğu ilk gösterime verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

A) Prömiyer

B) Kulis

C) Tirat

D) Jest

E) Suflör

2. Aşağıdakilerden hangisi komedi türünün özelliklerinden değildir?

A) Konularını tarihten ve mitolojiden alır.

B) Dilin inceliklerine uymaz.

C) Sahnede her türlü olay gösterilir.

D) Üç birlik kuralına uyulur.

E) Koro ve diyalog bölümleri vardır.

3. Aşağıdakilerden hangisi dramın özelliklerinden biri değildir?

A) Konularını günlük yaşamdan ve tarihten alır.

B) Dilin inceliklerine uyulmaz.

C) Koroya ve üç birlik kuralına uyulmaz.

D) Karşıtlıklara sıkça başvurulur.

E) Kişiler toplumun her kesiminden seçilebilir.

4. Aşağıdakilerden hangisi trajedinin özelliklerinden biri değildir?

A) Kahramanlar soylular ve doğaüstü varlıklardır.

B) Ahlaki değerler büyük önem taşır.

C) Günlük konuşma diline ve dilin inceliklerine yer verilir.

D) Koro vardır, lirik şiirler okunur.

E) Yaralama ve öldürme gibi olaylar sahnede gösterilmez.

5. Dram türü ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

A) Konular mitolojiden alınır.

B) Kötü olaylar sahnede canlandırılmaz.

C) Kaba ve çirkin sözlere yer verilmez.

D) Kahramanlar, toplumun her kesiminden seçilebilir.

E) Üç birlik kuralına uyulur.

6. III. PERDE
YEDİNCİ SAHNE
(Topkapı Sarayı. Turhan'ın dairesi. Mehmet, Turhan, Siyavuş.)
TURHAN (tedirgin gezinerek):
Ta sabahtan beri bir sıkıntı var içimde,
daha önce hiç tanımadığım bir zonklama;
yüreğimin yanıbaşında ikinci bir yürek olmuş da,
birincinin sezip kavrayamadığı bir şeyi
duyurmak için telaşlanıyor sanki.
(Mehmet'e yaklaşır, üstüne kanat germek ister gibi çeker kendine.)

A. Turan Oflazoğlu, *Kösem Sultan*

Yukarıdaki metinle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Perdesi ve sahnesi belirtilmiştir.

B) Dekor ile ilgili kısa bir açıklama verilmiştir.

C) Oyuncunun hareketleri parantez içlerinde verilmiştir.

D) Komedi türünde bir tiyatrodan alınmıştır.

E) İsmin altında oyuncunun sözleri yer almaktadır.

7. – Allah Allah! Taş nasıl yanar acep? Çavuş, şaşkınlığını anlamıştı.
– Ne o, dedi. Kömür görmedin mi hiç?
– İlk defa görüyom çavuşum, nasıl yanar bu?
– Yanar, öyle yanar ki pelit odununun beş katı sıcaklık verir.
– Vay canına! Nereden çıkar bu taşlar?
– Bizde yoktur. Uzaklardan gelir.
– Abov! Nasıl gelir?
– Gemiyle getirirler. Çok da pahalı ha. Avuç dolusu para yer bu kara oğlan.
– Niye odun yakmıyoz?
– Odunla yürür mü ulen koca gemi? Sizin evin ocağı mı sandındı?

Bu parçanın üslup özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Diyalog tekniğinden yararlanılmıştır.

B) Ağız özelliklerine yer verilmiştir.

C) Kişileştirme vardır.

D) Anlatım hâkim bakış açısıyla yapılmıştır.

E) Betimleyici anlatıma başvurulmuştur.

ZARF (BELİRTEÇ)

Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru bakımından etkileyen kelimedir.

Zarfların Çeşitleri

1. Durum zarfı: Çekimli bir fiilin ya da fiilimsilerin durumlarını belirten sözcüklerdir. Fiile ya da fiilimsiye sorulan "**nasıl**" sorusunun karşılığıdır.

Sakin konuşması herkesi rahatlatıyordu. (İsim-fiil belirtilmektedir.)
Düzenli çalıştığı için başarılı oldu. (Sıfat-fiil belirtilmektedir.)
Evine **yavaş yavaş** yürüyerek gidiyordu. (Zarf-fiil belirtilmektedir.)
İşlerini **çabuk** bitirdi. (Çekimli fiil belirtilmektedir.)

Dikkat!

Durum zarflarıyla niteleme sıfatları birbirine karıştırılmamalıdır. Sıfatlar adlara sorulan "nasıl" sorusunun karşılığıdır.
Güzel bir gün geçirdim. (niteleme sıfatı)
Güzel konuşuyordu. (durum zarfı)

Kritik Bilgi

Edatlar bir adla öbekleştiğinde durum zarfı olabilir.
Dersi **dikkatle** dinliyordu.
Senin gibi yazabileceğini zannediyordu.

2. Zaman zarfı: Çekimli bir fiilin, fiilimsinin ya da ek fiile çekimlenmiş yüklemlerin zamanını belirten veya onları zaman bakımından sınırlayan sözcüklerdir. Zaman zarfları "**ne zaman**" sorusunun karşılığıdır.

Yazın bizim köye gelecekmiş.
Hâlâ beni niye aramadığını söylemedin.
Akşamleyin heyecanlı bir maç var.
7 Nisan'da güzel bir haber aldım.
Güzel bir bahar sabahı tanımıştım onu.

Dikkat!

Zaman belirten sözcükler cümlelerde ad görevinde kullanılabilir.
Gece birçok zamandan daha yakındır bana. (özne - ad)
Her sabahı umut dolu bir güne müjde sayarım. (nesne - ad)

3. Miktar (Azlık-çokluk) zarfı: Çekimli fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ve zarfların miktarını, derecesini belirten sözcüklerdir. Miktar zarfları "**ne kadar**" sorusunun karşılığıdır.

Onunla geçirdiğim her günü **çok** özlüyorum.
Beni **az** anladığını söyledi?
Senin kadar konuştuğumu sanmıyorum. (Eşitlik anlamı katmaktadır.)
Bu denli yorulacağımı düşünmemiştim. (Eşitlik anlamı katmaktadır.)
Daha çok çalışmam gerektiğini biliyorum. (Zarfı belirterek üstünlük anlamı katmaktadır.)
En güzel elbisesini aldığı yeri söylemiyor. (Niteleme sıfatını belirterek en üstünlük anlamı katmaktadır.)
O artık benimle **pek** konuşmuyor. (Aşırılık anlamı katmaktadır.)

Dikkat!

"Pek, fazla, epeyce, hayli, oldukça, gayet, az biraz, iyice, haylice" sözcükleri aşırılık zarflarıdır.

Biliyor musunuz?

"Daha" sözcüğü "henüz" anlamındaysa zaman zarfı, "başka" anlamındaysa miktar zarfıdır.
Annem **daha** izin vermedi. (zaman zarfı)
Kitaplar bitti, **daha** getir. (miktar zarfı)

4. Yer-Yön zarfı: Fiillerin yönünü belirten sözcüklerdir. Yer-yön zarfı “nereye” sorusunun karşılığıdır.

Yukarı çıktığını duyunca ben de içeriye geçtim.

Biraz **ileri** gider misin?

Kritik Bilgi

Yön sözcükleri hâl eki aldıklarında zarf görevinde kullanılmaz.

Geri kalmamaya çalışıyordum. (zarf)

Geriye bakmamaya çalışıyordu. (ad - dolaylı tümleç)

O hayatı boyunca **ileriye** baktı. (ad - dolaylı tümleç)

Dışarıyı düşünmüyordu artık. (ad - nesne)

5. Soru zarfı: Çekimli fiilleri ya da fiilimsileri soru yoluyla belirten sözcüklerdir.

Buraya kadar **nasıl** geldiniz?

İnsanlar gerçekten mutlu olmayı **ne zaman** öğrenecek?

Trenle oraya gitmek **ne kadar** sürer?

Dikkat!

“Niçin” anlamında her sözcük soru zarfıdır.

Niçin beni görmek istemiyorsun?

Niye bu filme gitmiyormuşum?

Neden benimle çalışmıyorsun?

Kritik Bilgi

“Ne” sözcüğü kullanıldığı cümleye göre zamir, sıfat ve zarf olabilir.

Ne gülüyorsun bu kadar? (zarf)

Ne yemeyi düşünüyorsunuz bu lokantada? (zamir)

Ne gün bize gelmeyi planlıyordun? (sıfat)

Dersi İzleyelim

Zarf (Belirteç)

TEK KİŞİLİK ŞEHİR

Bir gökdelenin en üst katındaki, tek kişilik boş masalarla dolu bir lokanta. Pencerelerden bulutlar ve gökdelenler görünmekledir. Birden içeriye 40-45 yaşlarında bir adam girer. Üzerinde son derece şık bir takım elbise, elinde ise bir diz üstü bilgisayarı vardır. Masalardan birine oturur. Alışılmış bir hareketle diz üstü bilgisayarını açar, bilgisayarını cep telefonuna bağlar. Tam o sırada içeriye siyah takım elbiseli, atletik yapılı bir garson girer.

ADAM: Çok sıkıldım. Şöyle bir dışarı çıkayım, dedim.
GARSON: İyi yapmışsınız efendim.
ADAM: Yalnızlık, insanı bazen çok yoruyor, iki çift laf edebileceği bir insan arıyor.
GARSON: Tabii efendim.
ADAM: Oysa günümüzde buna hiç ihtiyaç olmamasına rağmen yine de duyuyor işte.
GARSON: Duymaz mı efendim?

Behiç AK, *Tek Kişilik Şehir*

1. Behiç Ak'ın *Tek Kişilik Şehir* adlı eserinden alınan bu parçadaki zarfları bularak çeşitlerini belirtiniz.

....
....
....
....

2. Aşağıdaki cümlelerde bulunan zarfları ve zarfların çeşitlerini inceleyiniz.

a) Hayal etmedikçe bir şeyleri başarmanız imkânsız olur.

....
....
....
....

b) Bütün dünya vazgeç dediğinde umut fısıldar: "Bir kere daha dene."

....
....
....
....

c) Yaşıyorsak hâlâ umut var demektir.

....
....
....
....

d) Dik tepelere tırmanmak için başta yavaş yürümek gerekir.

....
....
....
....

e) İnsan nereye gideceğini bilemezse çok fazla ileri gidemez.

....
....
....
....

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı zarfla sağlanmamıştır?**

A) Pazardan ne aldınız?

B) Bana neden söylemediniz?

C) Ne bakıp duruyorsun öyle?

D) Törene siz niye katılmadınız?

E) Beni niçin dinlemiyorsunuz?

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "hızlı" sözcüğü farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Konya'dan Ankara'ya giderken hızlı treni kullanacağım.

B) Neden böyle hızlı yürüyorsun?

C) Hızlı giden araç az kalsın kaza yapıyordu.

D) Kitabı hızlı okuyarak bir günde bitirdi.

E) İçimizde soruları en hızlı çözen Emine'ydi.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı zarfla sağlanmıştır?**

A) Yarınki toplantıya kimler gelecek?

B) Neden böyle düşman görünürsünüz, yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

C) Ödünç aldığın kitabı yarın mı getireceksin?

D) Babaannemi ziyarete ne gün geleceksiniz?

E) Sınava giderken hangi otobüse bineceğiz?

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer-yön zarfı kullanılmamıştır?**

A) Evde sıkılınca hava almak için dışarı çıktı.

B) Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.

C) Mahalleden uzaklaştığını fark ederek bir anda geri döndü.

D) Isınmak için bir an evvel içeriye girmek istiyordu.

E) Lütfen, biraz ileri gider misiniz?

5. **Aşağıdakilerden hangisinde zarf, kendi türünden bir sözcüğü belirtmektedir?**

A) Soruları çözerken iyi düşünmeliyiz.

B) Güzel bir dünya için çok çalışmalıyız.

C) Arkadaşımın vefasız biri olduğunu maalesef geç anladım.

D) Geceleyin mehtabı seyretmek için can atardık.

E) Bugünlerde çok sık görüşüyoruz.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman zarfı yoktur?**

A) Son zamanlarda seni hiç iyi görmüyorum.

B) Çarşıda gezerken cüzdanı evde unuttuğum aklıma geldi.

C) Yağmur yağdığı zaman ruh hâlim anında değişiyor.

D) Osmanlıca metinleri okurken tarihe yolculuk yaparız.

E) Gece, şiirlere ilham kaynağı olmuştur.

Açık Uçlu Sorular - Tiyatro

1. **Cevap:** Çatışma: umut-hayal kırıklığı
2. **Cevap:** Kişiler: Serap ve Küşat (Hayatın içinde herhangi iki kişidir.)
   Konusu: Serap ve Küşat'ın, hayatın tekdüze gidişatının değişmesiyle ilgili umutları ve bu umutlarının gerçekleşmemesi anlatılmaktadır. (Günlük hayattan alınan bir konudur.)
   Kişilerine ve konusuna göre bu tiyatro, bir dram örneğidir.

Açık Uçlu Sorular - Zarf

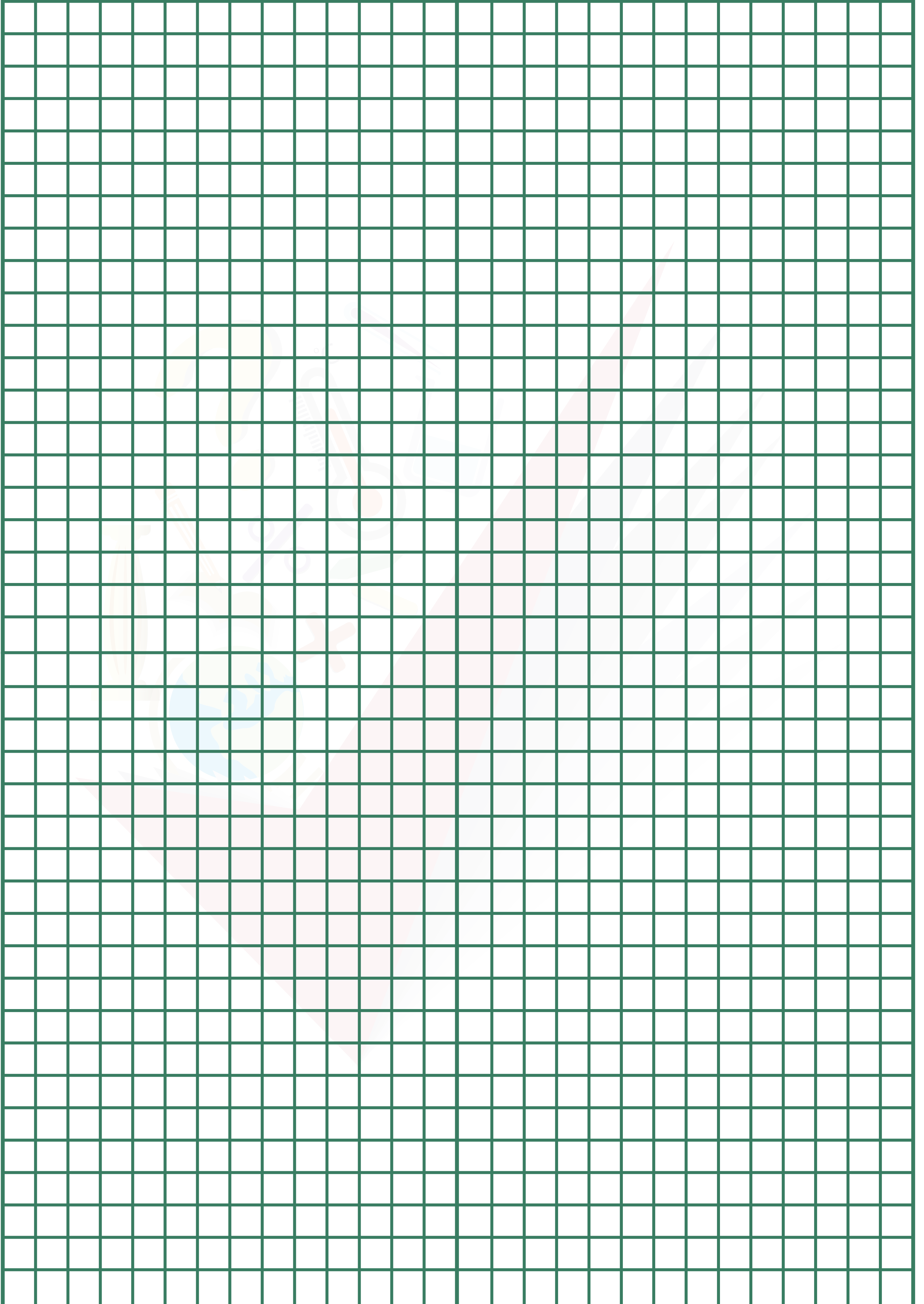
1. **Cevap:** en: miktar zarfı, birden: zaman zarfı, son derece: miktar zarfı, alışılmış bir hareketle: durum zarfı, tam o sırada: zaman zarfı, çok: miktar zarfı, şöyle bir: durum zarfı, dışarı: yer-yön zarfı, iyi: durum zarfı, bazen: zaman zarfı, tabii: durum zarfı, günümüzde: zaman zarfı, hiç: miktar zarfı, yine: durum zarfı
2. **Cevap:** a) Hayal etmedikçe: zaman zarfı, imkânsız: durum zarfı
   b) vazgeç dediğinde: zaman zarfı, bir kere daha: miktar zarfı
   c) hâlâ: zaman zarfı
   d) başta: zaman zarfı, yavaş: durum zarfı
   e) çok: miktar zarfı, ileri: yer-yön zarfı

Çoktan Seçmeli Sorular - Tiyatro

1 - A	2 - A	3 - B	4 - C	5 - D	6 - D	7 -E

Çoktan Seçmeli Sorular - Zarf

1 - A	2 - A	3 - B	4 - D	5 - E	6 - E

 Konu Özeti Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

 Açık Uçlu Sorular Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

 Çoktan Seçmeli Sorular Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

 Neler Öğreneceğiz? Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

 Hatırlayalım Konuyla ilgili önceki bilgiler

 Araştırma Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

 Kritik Bilgi Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

 Bir Örnek de Sen Ver Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

 Biliyor musunuz? Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

 Filozof Der ki Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

 Felsefe Sözlüğü Felsefe ile ilgili kavramlar

 Haritada Bulalım Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

 Dersi İzleyelim Konuyla ilgili konu anlatım videoları

 Dikkat! Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler